

Rozvoj inkluzivního prostředí ve škole

Autorkou metodiky je Mgr. Michaela Jíšová

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tato publikace zaměřená na rozvoj inkluzivního vzdělávání byla vytvořena v rámci projektu Učíme se společně! (CZ.1.07/1.2.29/01.0015), který jsme realizovali díky spolufinancování Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky v období 1.9.2012 až 30.3.2015.

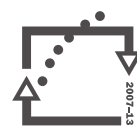
evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1. INKLUZIVNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	4
1.1 SROVNÁNÍ ŠKOLSKÝCH SYSTÉMŮ	5
2. INKLUZIVNÍ VZDĚLÁVÁNÍ V ZAHRANIČNÍCH ZEMÍCH	7
2.1 FINSKO	7
2.1.1 NÁVŠTĚVA FINSKÉHO ŠKOLSTVÍ (Oulu)	10
2.2 DÁNSKO	13
2.2.1 INKLUZIVNÍ PODNĚTY ZAMĚŘENÉ NA ŠKOLU	13
2.2.2 INKLUZIVNÍ PODNĚTY ZAMĚŘENÉ NA ŽÁKY	16
2.3 NIZOZEMÍ	17
2.3.1 NÁVŠTĚVA HOLANDSKÉHO ŠKOLSTVÍ (Polssok)	19
2.4 VELKÁ BRITÁNIE	21
2.4.1 STRATEGIE PRO NAPLŇOVÁNÍ POTŘEB ROMSKÝCH STUDENTŮ	21
2.4.2 UČEBNÍ OSNOVY	23
2.4.3 MONITORING A DOPLŇUJÍCÍ VZDĚLÁVÁNÍ	24
2.4.4 STUDENTI SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI	25
3. STAV INKLUZIVNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ V ČESKÉ REPUBLICE	29
3.1 ZNÁMKY INKLUZE NA ČESKÝCH ŠKOLÁCH	30
3.2 PŘÍPRAVA ŠKOLY NA INKLUZIVNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	31
4. ZÁVĚR	33

Inkluzivní vzdělávání je praxe zařazování všech dětí do běžné školy (do tzv. hlavního vzdělávacího proudu). Pojem inkluze, vychází z anglického výrazu „to be included“, být součástí. V inkluzivní škole se neoddělují děti se speciálními vzdělávacími potřebami od ostatních dětí. V jedné třídě se tak spolu vzdělávají děti zdravotně postižené, nadané, děti cizinců, děti jiného etnika i většinové společnosti. Základním principem inkluzivního vzdělávání je umožnit všem dětem dosažení jejich vzdělávacího maxima při současném respektování jejich vzdělávacích potřeb a jejich rozmanitých schopností. Pedagog se všem dětem věnuje rovnocenně, nikomu více ani méně. Složení kolektivu, kde se každý jedinec stává objektem individualizovaného přístupu, považuje inkluzivní přístup za přínos pro všechny žáky. Na školu, která je inkluzivní, jsou kladeny vyšší nároky spojené s širokým spektrem složení jejich žáků. Jedná se především o uzpůsobení prostředí, pomůcek, využívání asistentů či externích odborníků a péči o duševní zdraví všech žáků i učitelů. Inkluzivní vzdělávání je jedním z nejeфекtivnějších nástrojů utváření společenské soudržnosti a prevence diskriminace osob s nějakým druhem odlišnosti. Inkluze spočívá v zajištění vhodných podmínek organizace školy a učebních osnov tak, aby byl uspokojen široký rozsah potřeb všech žáků a přístup k těmto osnovám. Inkluzivní vzdělávání má své principy, kterými se liší od vzdělávání dětí se znevýhodněním v běžných školách formou integrace. Předmětem snahy zúčastněných není pouze umístění znevýhodněného dítěte do běžné školy, ale spíše přizpůsobení školy potřebám dítěte. Důraz je kladen na kvalitu vzdělávání a zdůrazňuje prospěch pro obě strany. Inkluzivní vzdělávání neboli společné vzdělávání, je založeno na přesvědčení, že všichni žáci mají právo být vzděláváni ve skupinách se svými vrstevníky a mohou mít anebo mají prospěch se vzděláváním ve školách v místě bydliště. Učitelé, rodiče i další zainteresovaní, spolupracují a mají k dispozici dostatečné a odpovídající zdroje, které zohledňují potřeby začleněného žáka. V České republice to předpokládá radikální změnu filozofie celého školství, což není za stávající situace otázka nejbližší budoucnosti, ale běh na dlouhou trať. Jde také o systémová opatření a změny v legislativě.

Cílem inkluzivního vzdělávání je (Kratochvílová 2013):

- umožnit všem rovný přístup ke vzdělávání

- přispívat k sociální soudržnosti a respektu vůči rozmanitosti
- usilovat o maximální rozvoj každého jednotlivce ve všech oblastech jeho osobnosti a přispívat tím ke kvalitě života
- podporovat maximální participaci na vlastním rozvoji i společenském životě
- překonávat bariéry, které vychází z postojů a předsudků vůči jakékoliv odlišnosti a z jejich neznalosti

1.1 SROVNÁNÍ ŠKOLSKÝCH SYSTÉMŮ (vybrané země EU)

Školským systémem je myšleno vzdělávání na úrovni prvního a druhého stupně základní školy, tedy povinná školní docházka.

Stupně vzdělávání jsou uváděny dle standardní mezinárodní klasifikace stupňů vzdělávání *International Standard Classification of Education* ISCED - Mezinárodní norma pro klasifikaci vzdělávání, která se používá při popisu a srovnávání vzdělávacích systémů ve světě. Stupně vzdělávání dělíme na:

- ISCED 1 (první stupeň – primární vzdělávání)
- ISCED 2 (druhý stupeň – sekundární vzdělávání)
- ISCED 3 (třetí stupeň – vyšší sekundární vzdělávání), v ČR se jedná o střední školu

V rámci primárního vzdělávání je cílem získání základních dovedností - čtení, psaní, počítání, vědomosti o světě kolem a základních postojů.

Povinná školní docházka začíná v rozmezí 5 – 7 let věku dítěte. V pěti letech začínají školní docházku žáci v Nizozemí a Velké Británii. V sedmi letech nastupují povinné vzdělání ve skandinávských zemích. Povinná školní docházka navazuje na předškolní výchovu. V některých zemích tvoří integrovanou součást školního vzdělávání (Dánsko, Nizozemí), v jiných zemích je oddělena (Německo).

V rámci školských systémů v EU nalézáme odlišnosti v různých oblastech – obsah vzdělání, hodinové dotace, počet pedagogů na žáka, přítomnost

asistentů pedagoga ve výuce, velikost škol a tříd.

Smyslem sekundárního vzdělávání je dokončit povinnou školní docházku. V rámci druhého stupně stále převažuje všeobecné rozšiřující vzdělávání. Přibývá vzdělávání v oblasti ICT a jazyků. Délka druhého stupně se v různých zemích liší (rozmezí 2 – 6 let). Rovněž ukončení tohoto stupně vzdělávání se liší – závěrečná zkouška, známky (vysvědčení), závěrečná práce, atd. Na povinnou školní docházku obvykle navazuje nepovinné vyšší sekundární vzdělání (v ČR střední školství). V některých zemích je rovněž tento stupeň vzdělání v rámci povinné školní docházky (Belgie). Délka studia na tomto stupni se pohybuje v rozmezí 2 – 5 let.

Ačkoliv se různé školské systémy v některých oblastech liší, některé oblasti mají společné. V současné době je kladen důraz na demokratizaci, zpřístupnění vzdělávání všem, inkluzi, respektování specifických potřeb, omezení předčasných odchodů ze vzdělávání nebo odchod do zvláštních škol, začlenění multikulturní výchovy, důraz na rozvoj klíčových kompetencí, posilování všeobecného vzdělávání, posilování komunikace, ICT, jazyky, začlenění environmentálních témat, kompetence pro řešení problémů, konkurenceschopnost, provázání učení a praxe, finanční gramotnost, snahu o rozvoj celoživotního vzdělávání. Zdůrazňuje se vstřícnost vůči specifickým potřebám žáků, odstranění sociálního znevýhodnění žáků, snaha o individualizaci výukového procesu.

2.1 FINSKO

Klíčovým úkolem finské vzdělávací politiky je poskytnout všem občanům rovnocenný přístup ke vzdělání – neohledně na věk, místo pobytu, ekonomické okolnosti, pohlaví nebo mateřský jazyk. Vzdělávání je bráno jako základní právo všech občanů. Zákony zaručují každému, kdo sídlí ve Finsku (nejenom finští občané), právo na bezplatné základní vzdělání. Zákony také nařizují povinné základní vzdělávání. Všechny děti, které žijí trvale ve Finsku, jsou ze zákona povinny dokončit povinný vzdělávací syllabus. Před povinným studiem se mohou děti zúčastnit jednoročního předškolního vzdělávání. Dnes chodí více než 96% dětí do předškolních zařízení. Předškolní vzdělávání je organizováno buď sociálními, nebo vzdělávacími orgány. Děti nestudují různé vyučovací předměty během předškolního roku, ale učí se skrze hru a posilování svých učebních schopností.

Povinné vzdělávání začíná rokem, kdy dítě dosáhne 7 let věku, a končí, když je splněn syllabus základního vzdělávání nebo když uplynulo 10 let od začátku povinného vzdělávání. Základní vzdělávání a učební pomůcky jsou dětem poskytovány zdarma ve školách blízko jejich bydliště. Studenti navíc dostávají každý den ve škole jídlo zdarma. Je pravidlem, že pokud je vzdálenost do školy větší než pět kilometrů, poskytovatel vzdělávání platí a zařizuje dopravu. Místní úřady také mohou nabízet žákům základního vzdělávání nepovinné ranní a odpolední aktivity.

Studenti nejsou nijak rozdělováni, studují v nestejnorodých skupinách. Socio-ekonomické zázemí studenta nemá vliv na výběr školy, protože základní vzdělávání je stejné pro každého a rozdíly mezi školami jsou velmi malé. Výsledky studie PISA (Program pro mezinárodní hodnocení žáků) ukázaly, že vliv rodinného zázemí se ve Finsku objevuje méně, než je průměr OECD. Studie PISA z let 2000 a 2003 ukázaly, že finští žáci dosáhli vysokých studijních výsledků ve čtenářské gramotnosti, v matematice, přírodních vědách a v řešení problémů. Ve Finsku byl rozdíl mezi nejlepšími a nejhoršími výsledky relativně malý a rozdíly mezi školami byly druhé nejmenší mezi státy OECD. Finské všeobecné školy se zdají být úspěšné v dosažení vysoké kvality a zároveň i rovnosti. A Finsku se tento úspěch daří s poměrně nízkými výdaji. Úroveň výdajů je pod průměrem OECD.

Základ finského úspěšného příběhu spočívá v dobrých, vysoce kvalifikovaných, motivovaných a nezávislých učitelích. Učitelská profese je ve Finsku velmi populární a vysoce ceněná. Všichni finští učitelé mají akademický titul, jsou vysoce kvalifikovaní a oceňováni ve své profesi.

Podle Národního kurikula je povinností všech učitelů vést žáky v učení, pomáhat jim osvojit si důležité schopnosti a dovednosti pro učení-se-učit a snažit se předem předcházet možným problémům ve studiu. Učitelé by měli vést žáky k používání různých učebních strategií a k rozvíjení jejich učebních dovedností.

Protože je učení situační záležitost, musí se věnovat pozornost rozmanitosti učebního prostředí. Slovní spojení *učební prostředí* se týká fyzického prostředí spojeného s učením, psychologických faktorů a sociálních vztahů jako jednoho celku. Není to pouze třída nebo škola, které jsou důležité pro učení, ale celá vesnice a okolí, které se dá použít jako učební prostředí. V učení se otvírají nové možnosti pro porozumění kultuře a významům, které kultura obsahuje, a pro zapojení se do sociální aktivity.

Učební prostředí musí podporovat žákův rozvoj a učení. Musí být fyzicky, psychologicky a sociálně bezpečné a musí podporovat žákovo zdraví. Cílem je zvyšovat u žáků zvědavost a motivaci k učení a podporovat jejich aktivitu, sebeřízení a kreativitu tím, že jsou jim nabízeny zajímavé výzvy a problémy. Učební prostředí musí vést žáky v nastavení jejich vlastních cílů a v hodnocení jejich vlastního jednání. Žáci dostávají příležitost účastnit se vytváření a vývoje jejich vlastního učebního prostředí. Učební prostředí a školní kultura také podporují interakci mezi učitelem a žákem a mezi žáky navzájem. Klade se důraz na dialog a vedení žáků k práci jako členů skupiny. Cílem je otevřená, povzbudivá, neuspěchaná a pozitivní atmosféra, za jejíž zachovávání jsou zodpovědní učitelé i žáci.

Učení se chápe jako individuální a skupinový proces budování vědomostí a dovedností. Učení probíhá jako smysluplné studium v celé škále situací: nezávisle, pod vedením učitele a v interakci s učitelem a skupinou vrstevníků. Vedle nových vědomostí a dovedností by si žáci měli osvojit také pracovní návyky a schopnost učit se a tyto dovednosti by měly sloužit jako prostředky pro celoživotní vzdělávání. Každá škola by se měla snažit rozvinout se do komunity, kde je interakce založená na respektu, společných hodnotách a pozitivní atmosféře. Školní kultura musí umožňovat žákům zažívat svoji hodnotu jako lidské bytosti, ale také jako člena společnosti.

Cílem je otevřená, podporující a interaktivní školní kultura, která napomáhá spolupráci ve škole i s rodinou a zbytkem společnosti. Žáci využívají příležitosti účastnit se vytváření a rozvíjení školní pracovní kultury. Každý místní úřad a každá škola musí charakterizovat, co to znamená v jejich každodenním kontextu.

Uspořádání vyučování je vysoce inkluzivní svojí podstatou. Zákon o finském vzdělávání říká, že každý student má právo být podporován v učení a v osobním rozvoji. Pokud je to potřeba, má každý student právo na vzdělávání s ohledem na specifické potřeby.

Včasná podpora znamená, že diferenciaci ve vyučování, prvky vzdělávání pro žáky se speciálními potřebami, doučování a všechny další služby pro blahobyt žáka jsou použity co nejvyšší možnou měrou od první chvíle, kdy se potřeba speciální podpory objeví.

Včasná interference znamená, že podpora se poskytuje již v prvních letech dětství nebo v jakémkoliv období studia, ihned po zpozorování problémů. Podpora je plánována a poskytuje se v rámci multiprofesionální kooperace a vždy v součinnosti s rodinou.

Učební plán: žáci, rodiče, učitel a další specialisté společně vytvoří učební plán, pokud je potřeba. Hlavním důvodem pro plán je charakterizovat, jak dospělí společně zaručí dítěti možnost dosáhnout cílů učebních osnov.

Vzdělávání žáků se specifickými potřebami hraje stále ve všeobecném vzdělávání svoji roli. Podle finské legislativy se vzdělávání rozděluje na běžné vzdělávání a na vzdělávání žáků se specifickými potřebami. Pro to, aby se žák mohl účastnit vzdělávání žáků se specifickými potřebami, je nutné mít konečné správní rozhodnutí. Toto rozhodnutí znamená, že se status žáka změní, a poskytovatel vzdělávání obdrží mimořádný finanční zdroj k pokrytí všech výdajů na potřebnou podporu. Speciální školy a třídy, jako možnost vzdělávání, vyžadují pečlivé hodnocení a řádné odůvodnění. Jenom méně než 2% dětí nyní studuje ve speciálních školách pro postižené děti.

Hodnocení žáků ve Finsku jde ruku v ruce s konceptem učení. Úkolem hodnocení během doby studia je vedení a podpora ve studiu a také ukázat žákovi, jak dobře dosáhl dílčích cílů ustanovených pro vývoj a učení. Úkolem hodnocení je pomáhat žákovi, aby si vytvořil realistický obraz svého učení a vývoje a také podpora růstu žákovy osobnosti. Ve finském vzdělávacím systému neexistují testy ani inspekce. Pro zajištění rovnosti studentů, kteří studují na různých školách, pro podporu kvality vyučování ve všech všeobecných školách a pro vytvoření spravedlivého přístupu ke studentům, u kterých se na základě známek z vysvědčení rozhoduje o přijetí na střední školy, vytvořila Národní rada pro vzdělávání jednotná hodnotící kritéria pro každý povinný vyučovací předmět v základním vzdělávání. Tato kritéria jsou zahrnuta do Národního kurikula 2004. Poskytují návod pro školy a učitele, jak definovat úrovně dovedností a vědomostí, které by studenti měli zvládnout na konci devátého ročníku všeobecné školy, aby získali známku 8 (dobrá) ze školní stupnice známek 4-10.

Inkluzivní vzdělávání vyžaduje systémové změny. Na rozdíl od toho, co si někteří myslí, celý skandinávský region pracuje na vylepšení inkluzivního vzdělávání. Aby splnili své cíle ohledně rovnosti a spravedlnosti, musí se stále soustředit na individuální podporu v učení. Stále výrazněji než dříve věří tomu, že výchova a vzdělávání v heterogenních skupinách jsou dobré pro jednotlivce i pro celý národ. Myšlenka inkluzivní pedagogiky je důležitá. Vyvinout dobré modely a postupy bude vyžadovat entuziastickou práci. Vyučovat heterogenní třídu je úkolem každého učitele. Přesto je individuální podpora žáků pro mnoho učitelů velkou výzvou.

2.1.1 NÁVŠTĚVA FINSKÉHO ŠKOLSTVÍ (Oulu)

Zpracováno na základě poznámek pedagogů ZŠ a MŠ Svitavy – Lačnov.

Školy jsou ve Finsku zřizovány obcemi. Povinná školní docházka je zdarma. Výuka probíhá 190 dní za rok. Vzdělávání začíná předškolním stupněm pro děti od jednoho roku. Pro děti od jednoho roku do šesti let je vzdělávání za úplatu, pro děti od šesti do sedmi let je zdarma. Základní vzdělávání začíná v sedmi letech věku dítěte a trvá deset let. Následně mohou žáci pokračovat třemi roky obecného nebo odborného středního školství. Vysoké školství je podobně českému systému. Bakalářský stupeň je tříletý, magisterský pětiletý.

Hönttämäen koulu je základní škola v Oulu, kterou navštěvuje 250 žáků ve věku od 7 do 12 let. Učí zde 14 pedagogů a 2 asistenti. Nejmladší žáci

mají 20 hodin týdně, nejstarší 26 hodin. Hodiny mají 45 nebo 90 minut. Přestávky jsou 15 nebo 30 minut. Během přestávek žáci hrají hry na školním hřišti. Po skončení výuky se žáci podílejí na odpoledních aktivitách ve škole - hrají hry, čtou knihy, dělají si domácí úkoly. Škola se soustředí na učení o přírodě, je zapojena do environmentálního vzdělávání a do vzdělávání o trvale udržitelném rozvoji.

Speciální vzdělávání v Oulu má pedagogickou podporu centrální a regionální. Centrální podporu poskytují speciální školy a speciální skupiny ve školkách. Regionální podpora zahrnuje 4 oblasti: koordinátora speciální péče, tým speciální péče, spolupráci s mateřskou školou a vyšším stupněm základní školy, materiální podporu žáků. Vzdělávání je zaměřeno na prevenci a včasnou podporu. Aby se předešlo problémům, žákům i s menšími výukovými obtížemi je poskytována brzká podpora. Samozřejmostí je individuální přístup, malé skupiny, výuka ve dvojicích, podpora ve čtení, psaní, mluvení, matematice a angličtině. Členové speciálního týmu jsou: ředitel, speciální pedagog, školní psycholog, školní zdravotní sestra a sociální pracovník spolupracující se školou. V rámci speciální péče jsou pořádány schůzky, konzultace, realizace a hodnocení speciální podpory, spolupracuje se se speciální školou i s rodiči. Speciální pedagog spolupracuje s třídním učitelem, vede speciální tým i tým školních asistentů. Spolupracuje s rodiči, poskytuje konzultace, připravuje testy a tvoří individuální vzdělávací plány.

Postřehy pedagogů ze stáže: Ve třetím ročníku v hodině matematiky pracovali s třídou 25 žáků 2 pedagogové. Po polovině hodiny se žáci rozdělili na dvě skupiny, každá pracovala s jedním pedagogem. V hlavních předmětech (finština, matematika, anglický jazyk, dílny) se žáci často poulí. Ve vyučovacích hodinách i na odpolední nápravě žáci používají tablety. Ve škole měli vybaveny dílny (technické a šicí), žáci pracovali ve dvouhodinovém bloku rozdělení na dvě poloviny. Všichni pracovali velmi zodpovědně a samostatně. V páté třídě jsme se dozvěděli, že mají 4 hodiny matematiky, 5 hodin finštiny, 2 hodiny angličtiny, 2 hodiny náboženství, 4 hodiny pracovních a výtvarných činností, 3 hodiny tělocviku, 4 hodiny o vlasti a přírodě, 1 hodinu hudební výchovy.

Děti se speciálními potřebami je ve škole asi deset procent. Ty s menšími problémy řeší třídní učitel. Ty s většími řeší speciální pedagožka. Škola externě zaměstnává ještě zdravotní sestru, sociální pracovníci, psycholožku. Ty se zabývají problémy dětí ve třetím stupni speciální péče. Škola je bezbariérová, přijímá i děti s tělesným postižením.

V navštíveném prvním ročníku je 20 žáků a 2 pedagožky. Třída se často dělí na dvě skupiny. Buď se učí zároveň, nebo je jedna skupina doma. Převlečení na TV si nosí z domu na každou hodinu. Když si zapomenou a bydlí blízko, jdou si pro něj samy i malé děti. Všimli jsme si velkého důrazu na samostatnost a zodpovědnost dětí. Pedagogové tolik nepečují o bezpečnost dětí. Důvěřují jim, že jsou zodpovědné a dávají na sebe pozor samy. Ve Finsku je rovněž rozvinutá lesní pedagogika.

Co se týká odpoledního pobytu ve škole, rodiče žáků 1. a 2. třídy si mohou zaplatit 80€ měsíčně za odpolední klub do 17:00 ve škole, který vede mimoškolní agentura. Děti z vyšších ročníků zůstávají po vyučování do dvou hodin s učitelem a organizují volný čas.

Co se týká financování, i ve Finsku získávají školy prostředky podle počtu žáků, ovšem školy spolu nesoutěží, nepřetahují si žáky, spolupracují.

Ve Finsku se ve speciálních školách vzdělává velmi malé procento žáků (asi 1,3 % žáků). Školy se snaží co nejdéle udržet dítě v běžné škole za pomoci různých nadstandardních prostředků, hlavně důsledné a pečlivé spolupráce odborníků a všech zúčastněných. Někteří žáci jsou dokonce vráceni zpět do kmenových škol. Speciální a běžné školy mezi sebou nesoupeří, ale spolupracují ve prospěch dítěte. U žáka se neklade důraz na diagnózu, snaží se najít jeho přednosti.

Hodnocení ve Finsku kombinuje známky, slovní hodnocení a rozhovor s rodiči. Znamky dostávají v průběhu roku. Písemky píšou na konci každé lekce. V prosinci mají schůzku s rodiči a dítětem, kde jedná o prospěchu dítěte. Na známky se důraz neklade. Zaměřují se na celkový rozvoj dítěte. Na jaře a na konci školního roku dostávají malé děti (1-4 ročník) slovní hodnocení, velké děti známky na vysvědčení. Hodnotících stupňů mají sedm. Od deseti do čtyř. Deset je nejlepší. Čtyřku nemá nikdo. Děti mohou opakovat ročník, ale není to obvyklé. Stane se to někdy po první třídě, když se dítě nenaučí číst.

Ve Finsku není školní inspekce již dvacet let. Školy hodnotí samy sebe.

Ředitel v této škole nemá potřebu učitele zvlášť hodnotit. Odměny rozdává podle toho, co udělali pro školu navíc. Zdůraznil, že ředitel učitelům věří, učitel věří žákovi a rodič věří učitelu.

2.2 DÁNSKO

Kapitola zpracována na základě překladu studie Znamky inkluze, Camilla Brørup Dyssegaardová & Michael Søgaard Larsen, Dánský institut pro sběr, třídění a distribuci informací ve výzkumu ve vzdělávání, Katedra vzdělávání, Univerzita Aarhus Kodaň 2013

V rámci této kapitoly jsou zprostředkovány metody z Dánska, které by mohly inspirovat české školy při zavádění inkluzivního vzdělávání.

Na základě novely z roku 2012, která byla zaměřena na inkluzi, byl v Dánsku vytvořen národní poradní tým, který měl za úkol pomáhat obcím naplňovat snahu o inkluzi. Také vzniklo národní Odborné centrum pro inkluzi a vzdělávání žáků se specifickými potřebami.

Záměrem studie je snaha zjistit, jaký je efekt inkluze dětí se specifickými potřebami do vzdělávání ve školách hlavního vzdělávacího proudu a vytvoření metod, které měly pozitivní efekt na inkluzi.

2.2.1 INKLUZIVNÍ PODNĚTY ZAMĚŘENÉ NA ŠKOLU

Začleňování žáků se specifickými potřebami může být úspěšné, pokud se inkluze provádí od prvopočátku školní docházky dítěte. To má pozitivní vliv na školní výsledky žáků a jejich vztahy se spolužáky.

Pedagogické přístupy k inkluzi:

V rámci toho přístupu je vytvořen tým zaměstnanců školy, který vytváří žákovi „plán podpory“ (jakýsi individuální vzdělávací plán). Tým zahrnuje školního manažera, třídního - kmenového učitele, učitele žáků se specifickými potřebami, poradce a rodiče dítěte se specifickými potřebami. Tým se setkává jednou měsíčně na 1,5 hodiny, aby rozvíjel a upravoval individuální plán každého žáka. Každý plán obsahuje seznam konkrétních po-

žadavků podpory ve čtení, psaní a matematice (např. upravené materiály, upravené vyučovací programy, požadavky na výsledky nebo vyučovací metody). Plán také popisuje prostředky ke zvýšení participace ve třídě a ke zlepšení interakce mezi spolužáky. Pro žáky se specifickými potřebami je užitečné, když mají jasné cíle – konkrétní výstupy, kterých mají dosáhnout. Individuální plány mají pozitivní efekt na úroveň aktivity žáků ve třídě, jejich školní rozvoj, sebeúctu a jistotu i sociální vztahy ve třídě. Žákům svědčí, když znají přesný cíl svého učení, takže mohou pozorovat a hodnotit dosahování výsledků. Zodpovědnost za plnění plánu má třídní učitel. Tým spolupracuje tak, aby žák dosahoval maximálního rozvoje svého potenciálu.

Pozitivní vliv na vyučovací prostředí má další vzdělávání učitelů. Učitelé potřebují pozitivní zpětnou vazbu od dalších kompetentních osob a odborníků zapojených do inkluzivního vzdělávání.

Společné vyučování (uspořádání dvou učitelů ve třídě):

Společným vyučováním je myšlen vyučovací proces ve třídě, kde kromě třídního učitele, funguje současně učitel pro žáky se specifickými potřebami. Dobře fungující spolupráce mezi třídním učitelem a speciálním pedagogem napomáhá inkluzi žáků se specifickými potřebami do hlavního vzdělávacího proudu.

Vyučování dvěma učiteli má pozitivní efekt na žáky se specifickými potřebami, když jsou splněny následující podmínky:

- model společného vyučování zvyšuje množství vlastního vyučovacího času, pokud speciální pedagog a obecný pedagog mění své vyučovací role
- intervence je naplňována na prvním stupni škol - uspořádání dvou učitelů ve třídě má největší efekt na prvním stupni
- je vymezen čas pro pravidelné plánování a hodnocení vyučování
- spolupráce mezi speciálním pedagogem a třídním pedagogem je konstruktivní
- oba pedagogové získávají supervizi od jiných profesionálů – psychologů, manažerů, konzultantů atd.
- oba dva pedagogové vyučují a asistují žákům ve třídě, jsou aktivní
- aktivní zapojení všech žáků do vyučovacího procesu
- žáci se specifickými potřebami jsou v kontaktu s třídním učitelem,

speciální pedagog se zaměřuje nejen za žáky se specifickými potřebami

Asistenti pedagoga:

Asistenti pedagoga jsou odborné osoby bez formálního pedagogického vzdělání a obecně asistují při vyučování třídního učitele. Poskytují podporu žákům se specifickými potřebami. Asistenti pedagoga by měli být vyškoleni v poskytování určité intervence jednotlivým žákům nebo menším skupinám. Když učitelé a asistenti plánují a hodnotí vyučování společně, posiluje to učební výsledky žáků a zlepšuje kvalitu spolupráce mezi pedagogem a asistentem. Rovněž množství učitelova stresu se snižuje, když asistent pomáhá méně spolupracujícím žákům a menším skupinám žáků.

Asistenti učitele mají pozitivní efekt na zapojení žáků se specifickými potřebami do vyučování a na sociální interakci se spolužáky a učiteli, když:

- asistenti učitele prošli školením ohledně naplňování specifické intervence k jednotlivým žákům nebo menším skupinám
- podpora žáků je upravena podle jejich specifických potřeb, asistenti žákům pomáhají, ale žáci nesmí být na asistentech příliš závislí – asistent dovede žáka k výsledku, ale práci za něho neodvádí
- asistenti učitele mohou hodnotit dopad svojí přítomnosti a vidí, zda jejich přítomnost podporuje/uměňuje učení a participaci žáků
- učitelé a asistenti učitelů spolupracují v podpoře menších skupin žáků během vyučování
- žáci se specifickými potřebami vidí podporu jako součást pravidelného vyučování, takže se cítí méně stigmatizováni
- podpora je součástí „týmového přístupu“ k vyučování, kde asistenti pedagogů jsou používáni jako zdroje pro menší skupiny žáků
- plánování a evaluace pokroku se objevuje pravidelně ve spolupráci mezi učiteli a asistenty
- podpora je poskytována v nižších ročnících a asistenti učitele primárně poskytují podporu během vyučování

2.2.2 INKLUZIVNÍ PODNĚTY ZAMĚŘENÉ NA ŽÁKY

Doučování vedené vrstevníky:

Doučování vedené vrstevníky má pozitivní vliv na všechny žáky ve třídě, když:

- úkoly jsou adaptovány na skupiny žáků
- učitelé znají cíl vyučování – ať je to sociální nebo školní rozvoj
- učitelé neustále pomáhají a mají dohled nad všemi žáky
- učitelé procházejí školením v doučování vrstevníky
- učitelé mají přístup k materiálům, odborné osobě, které jim zajistí správnou implementaci intervence
- učitelé mohou pokračovat v intervenci po době implementace
- žáci jsou rozděleni do skupin podle úrovně dovedností
- byl zadokumentován pozitivní vliv aplikovaných programů doučování spolužáky

Intervenční podněty zaměřené na žáky s ADHD/ s chováním podobným ADHD/ se socio-emočními obtížemi:

Inkluzivní snahy zaměřené na žáky s ADHD mají pozitivní efekt na inkluzi této skupiny do hlavního vzdělávacího proudu když:

- je poskytována pozitivní výchovná podpora
- učitel zná vyučovací metody, které prospívají žákům s ADHD
- jsou žáci a učitelé v úzkém kontaktu
- existuje znalost poradenství
- žáci se naučí používat intervence, ve kterých zaznamenávají svoji vlastní práci
- žáci a učitelé společně zavádějí intervence; a když má práce pozitivní vliv na klima třídy
- žáci mají přesné učební cíle
- je spolupráce strukturována mezi učiteli a odbornými osobami
- intervence míří na mladší žáky
- jsou třídní učitelé a speciální pedagogové přítomni během vyučování
- je aktivity a činnosti přizpůsobeny konkrétnímu žákovi

2.3 NIZOZEMÍ

Kapitola zpracována na základě překladu textu „Vzdělávání v Nizozemí, poslední vývoj a debata o integraci a inkluzi, Dr. Hans Schuman, Univerzita aplikovaných věd Fontys Vedoucí výzkumné skupiny Mezioborové spolupráce

Povinná školní docházka v Nizozemí začíná v pátém roce dítěte, základní škola (*basisschool*) má osm ročníků a končí ve 12 letech dítěte. Základní škole předcházejí jesle a školka, které jsou určeny dětem od tří měsíců do čtyř let. Mateřská dovolená je v Nizozemí v poměru se situací u nás velmi krátká, trvá v průměru asi šestnáct týdnů, proto jesle přijímají děti již od tří měsíců. V posledním ročníku většina žáků skládá tzv. CITO test vytvářený Národním ústavem pro tvorbu testů, který slouží pro doporučení ohledně výběru střední školy. Od 16. let platí tzv. částečná vzdělávací povinnost, což znamená, že žák musí absolvovat docházku v rozmezí minimálně dvou dnů týdně. Povinná školní docházka končí v 18 letech. Základní školy se dělí na státní a soukromé, rovněž zde existuje velmi rozsáhlá síť škol pro děti se zvláštními vzdělávacími potřebami a také tzv. alternativní školy (montessoriovské, Daltonský plán, Jenský plán), které jsou většinou zřizovány státem. Hodnocení a testování žáků se děje většinou písemně, pojem ústního zkoušení je v Nizozemí takřka neznámý. Na základní škole je hodnocení většinou slovní, s tím, že závěrečné hodnocení probíhá v týmu učitelů, kteří vydají doporučení, zda je žák způsobilý postoupit do vyššího ročníku. Mimořádně nadaným dětem je výjimečně umožněno přeskočit ročník, avšak toto se děje většinou až na střední škole. Holandsko se jeví jako poměrně multikulturální země. V případě studentů, kteří dokonale neovládají jazyk, je mu přidělen tutor, který ho praktickou výukou učí jazyk, aby byl schopen se postupně začlenit do výuky v nizozemském jazyce. Ve větších městech fungují i mezinárodní školy, které poskytují výuku dětem cizinců od základní až po střední školu. Klíčové učivo pro základní školy je rozděleno do následujících oblastí: nizozemský jazyk, fríština (jazyk, kterým se hovoří v severní části Nizozemí - Frísku), anglický jazyk, matematika/počty, orientace na sebe a okolní svět, umění a kultura, pohybová výchova. Všechny oblasti na sebe musí logicky navazovat a mít vztah k praktickému uplatnění. Při výuce klíčového učiva je kladem důraz

na tvořivost dítěte, schopnost samostatně pracovat a spolupracovat s ostatními, zpracovávat informace a umět je aplikovat, schopnost reflexe a kritického naslouchání, rozvoj sebevědomí a respekt k ostatním.

Na základě praktik ze skandinávských zemí, převládá názor, že studenti, kteří mají SVP, by měli být vzdělávání společně se svými vrstevníky v běžných školách (školy hlavního vzdělávacího proudu). Důraz je kladen na účast rodičů. Dospělo se k tomu, že rodiče by měli mít možnost volby vzdělávat své dítě ve škole podle svého výběru.

Hlavním cílem bylo zajistit, aby žáci se SVP mohli být vzdělávání podle svých individuálních schopností.

Speciální základní školy z první skupiny škol (školy pro mentálně handicapované děti, školy pro děti s poruchami chování a učení) se musely připojit k běžným základním školám a vytvořit sdružení škol, kde by školy spolupracovaly, podporovaly se, učily se jedna od druhé a vzaly na sebe společnou zodpovědnost za studenty se SVP ve svém regionu. Podobně zaměřené speciální školy z druhé a třetí skupiny škol (školy pro sluchově a zrakově postižené děti, školy pro těžce mentálně handicapované děti, školy pro těžce nepřizpůsobivé děti, atd.) se měly sloučit a vytvořit centra odborné kvalifikace. Tyto školy by se zaměřovaly na poskytování speciálního vzdělávání pro studenty, kteří by nenavštěvovali běžné školy. Holandská vláda se rozhodla snížit počet speciálních škol, aby docházelo k podpoře a spolupráci mezi speciálními a běžnými školami. Hlavním cílem bylo integrovat co největší počet studentů se SVP do škol hlavního vzdělávacího proudu.

Začleňování inkluzivní praxe do vzdělávání je ovlivněno třemi faktory:

- role pedagoga
- způsob realizace výuky (kurikula)
- mimoškolní faktory – legislativa a financování

Důležitá je raná diagnostika žáků s přihlédnutím k vytipování adeptů pro začlenění do běžného vzdělávání. Výchozí bod se nachází u pedagogů a jejich přístupu k inkluzi a podpoře žáků se SVP. Učitelé rovněž potřebují podporu rodičů všech žáků. Ti by měli pochopit, že inkluzivní vzdělávání je výhodné pro všechny žáky ve třídě. Rozvoj inkluzivní praxe ukazuje,

že vyučování podle standardního kurikula, homogenní skupiny studentů, sumativní procedury hodnocení, soutěživá atmosféra ve školách a ve třídách, časné a velmi přísné procedury, které jen měří kognitivní schopnosti dětí a podle nich děti rozdělují, se ukazuje jako neproduktivní a v rozporu se záměrem dosáhnout inkluzivního vzdělávání.

2.3.1 NÁVŠTĚVA HOLANDSKÉHO ŠKOLSTVÍ (Polsstok)

Zpracováno na základě poznámek pedagogů ZŠ a MŠ Svitavy – Lačnov.

Pedagogové navštívili školu s 900 žáky ve věku 2 – 16 let v Polsstoku. Ve škole je množství různých národností. Škola je povinná od 5 let, ale děti ji navštěvují již dříve, kolem 2 a půl let. Nejmladší děti mají školní docházku čtyři dny v týdnu (dopoledne nebo odpoledne) a je zdarma. Děti si nosí své jídlo a neprobíhá tady, jako třeba u nás „spaní po obědě“. U dětí se klade velký důraz na jazyk, rodiče tady mohou trávit část výuky s dětmi.

Od čtyř let věku dítěte začíná pětidenní výuka. Povinná je docházka od 5 let, ale velké procento dětí začne již ve 4 letech. Základní škola končí ve 12 letech a následuje pět let školy střední. V holandském školství probíhá národní testování žáků dvakrát do roka. Celostátní testy mají různé úrovně, takže je složí všechny děti. Děti se necítí stresovány. Jen v posledním ročníku, kdy žáci odchází na střední školu, jsou testy náročnější a klade se na ně větší důraz.

Žák se během roku setká asi s osmi pedagogy, ti na žáka píšou slovní hodnocení. Ve třídě je průměrně asi 25 žáků. S mladšími ročníky jsou ve třídě dva pedagogové, se staršími jeden. Ve třídě může být až 38 % žáků se specifickými vzdělávacími potřebami. Ve škole jsou kromě učitelů přítomni ještě psycholog, fyzioterapeut a logoped. Ti pomáhají žákům, ale také jsou v kontaktu s učiteli a rodiči žáků.

Dítě, které má velké nezvladatelné problémy, přechází na speciální školu. Po zlepšení se však může vrátit zpět na školu původní. Tato praxe není ojedinělá.

Škola úzce spolupracuje s rodiči, rovněž i tady nespolupracují všichni

rodiče. Pedagogové prochází různými kurzy a školeními, které se zabývají komunikací s rodiči i prací s různými kulturami - národnostmi. V této škole vychází z „pozitivního rodičovství“. Vychází z toho, že každý rodič chce pro své dítě to nejlepší. Učitelé se snaží jejich snahu a svoji snahu propojit. Dítě má dva světy – škola, domov. Ideálem je, aby dítě mělo jeden společný svět.

Děti se tady učí od 8:45 do 15:30. Pak navštěvují kroužky, ty vedou odborníci, kteří jsou placeni ze sponzorských darů. Škola také hledá rodiče s určitými dovednostmi a potom je oslovuje, aby kroužky vedli. V Holandsku nemají školní jídelny, děti si nosí své jídlo. V pauze na oběd mohou jít domů.

Velký důraz je kladen na čtenářské dovednosti žáků. Děti se učí číst od čtyř let (snaží se tak předcházet nerovným podmínkám ve vyšších ročnících). Naopak psát se děti učí až ve třetí třídě. Ve výuce mladších ročníků mají děti možnost využít sluchátka, aby nebyly rušeny ostatními.

Inspekce v Nizozemsku funguje a školu navštěvuje jednou za čtyři roky. Inspekce nehodnotí jen výsledky testů, ale i spolupráci s rodiči a mezi dětmi.

Další školou, kterou pedagogové navštívili, byla škola digitálního charakteru. Tato škola se věnuje dětem od čtyř do dvanácti let a soustředí se na práci s technikou – převážně s tablety. Děti jsou rozděleny na smíšené skupiny (4 – 8 let) a (9 – 12 let). Žáci pracují v týmech, ve skupině je 22 žáků. Každý z žáků má tablet. Starší děti pracují na tabletech asi 50 % školního času, mladší děti 20 %. Část financují rodiče žáků a část škola. Každý žák pracuje individuálně svým tempem. Mají za úkol jistou úroveň, kterou musí splnit a hodně úkolů si potom vybírají sami. Je na nich, jestli si je udělají ve škole nebo doma. Na domácí použití mají i tablet. I mladší děti pracují na tabletech, s domácí prací jim pomáhají rodiče. Rodiče problémových žáků nebo rodič, se kterými je složitější spolupráce, mohou využít podpory kouče. Pokud rodiče dlouhodobě nespolupracují se školou, musí dítě odejít. Každých šest týdnů se koná schůzka s rodiči, dětmi i kouči.

Další školou, kterou pedagogové navštívili, byla škola Columbus, která se zaměřuje na nadané žáky a sport. Rovněž se klade důraz na komunikaci s rodiči a žáky. Škola s rodiči podepisuje smlouvy o očekávaných výsledcích, rodiče by se na všem měli podílet. Rovněž se soustředí na čtení

a porozumění textu, protože čtení žáci získávají informace. Ve škole je rovněž různorodá skupina žáků. Žáci jsou hodnoceni kombinovaně (znaky i slovně). Děti mají obvykle pět hodin, odpoledne se věnují aktivitám v kroužcích. Pedagogové tráví ve škole asi 10 hodin.

2.4 VELKÁ BRITÁNIE

Kapitola zpracována na základě překladu materiálů z Babington Community College.

Babington Community College je střední škola (docházka v 7. až 11. ročníku – od 11 do 16 let). Studenti studují na stupních KS3 (období 7. – 9. ročníku, tedy od 11 do 14 let) a KS4 (období 10. – 11. ročníku, tedy od 14 do 16 let, zakončeno GCSE zkouškou). GCSE – General Certificate of Secondary Education. V KS3 studenti navštěvují základní vyučovací předměty jako anglický jazyk, matematika, přírodní vědy, výpočetní technika atd. Dalšími rozšiřujícími předměty jsou zeměpis, dějepis, umění atd. Studenti jsou rozděleni do skupin podle svých schopností. V KS4 studenti pokračují ve studiu předmětů a připravují se na další studium a na zkoušku GCSE. Pro mimořádně nadané studenty jsou připraveny další vzdělávací aktivity. Škola rovněž nabízí odpolední mimoškolní aktivity.

Babington Community College má také zkušenosti se začleňováním romských studentů a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami. Procento zastoupení romských studentů z přistěhovaleckých rodin na této škole činí asi 11%. Škola se prezentuje dobrými výsledky se začleňováním romských studentů do výukového procesu.

Na základě překladu jsou zprostředkovány jejich strategie a praktické zkušenosti se začleněním jak romských studentů, tak aktivní účasti jejich rodičů na školních aktivitách (výukový proces, schůzky rodičů s pedagogy, akce pro rodiče).

2.4.1 STRATEGIE PRO NAPLŇOVÁNÍ POTŘEB ROMSKÝCH STUDENTŮ

- Škola se aktivně zajímá o romskou komunitu studentů. Škola vytvořila informativní DVD, které vysvětluje britský vzdělávací systém.

Na DVD byla vložena zvuková stopa v romském a slovenském jazyce.

- Alespoň jednou za pololetí se konají ranní setkání s kávou pro romské rodiče. Rodiče jsou zváni, aby přednesli svoje obavy, které mají, ale aby také měli příležitost seznámit se se službami, které mohou romští občané využít.
- Ve škole byl zaměstnán na plný nebo částečný úvazek školní romský pracovník, který plnil funkci jakéhosi prostředníka mezi školou a romskou komunitou.
- Ve škole byla zavedena tzv. „Politika přijetí a uvedení.“ Jedná se o aktivitu, kdy zodpovědní pracovníci zajišťují, aby rodiče získali potřebné informace o škole a jejich první kontakt se školou byl pozitivní.
- Pro romské rodiče se konají samostatné večery pro rodiče. Zprávy o výsledcích žáků jsou vysvětlovány v jazyce, kterému rodiče rozumějí, a rodiče se mohou ptát na cokoli ohledně studijních výsledků svých dětí. Postupem času se o výsledky žáků zajímalo téměř 100 % rodičů.
- V rodinách byl proveden výzkum. Tento výzkum ukázal, že rodiny jsou vděčné za to, že školy s nimi komunikují v jejich rodném jazyce, mají vůči svým dětem vysoké ambice, cení si vzdělání, ale neuvědomují si, jakou roli má čtení v akademickém vývoji. Jejich plány do budoucna jsou zůstat v Británii.
- Všichni vyučující a asistenti učitele byli vyškoleni, jak zpřístupnit hodiny studentům, kteří mají malé zkušenosti s výukou v angličtině, a jak povzbuzovat studenty, aby demonstrovali pochopení učiva non-verbálním způsobem.
- Škola poskytla romským rodinám finanční podporu na nákup uniformy a někdy i na stravu a dopravu. Byly poskytnuty finanční zdroje na zajištění učebních osnov, které zajišťovaly potřeby této komunity.
- Zaměstnanci byli informováni o kultuře komunity a o problémech, které byly příčinou přestěhování se do Velké Británie. To bylo podpořeno celoškolním dnem romské kultury pro zaměstnance školy, romské studenty a jejich rodiče. Cílem bylo podpořit vzájemné pochopení, respekt a důvěru. Tato aktivita byla nahrazena projektem, ve kterém romští studenti píší a hrají ve svoji vlastní hře za pomoci pozvaného spisovatele. Pozvaný spisovatel pracoval se skupinou romských studentů, aby si připravili hru o tom, jaké to je být nový ve Velké Británii. Hra byla potom sehraána pro veřejnost. To pomohlo rozvoji anglického jazyka, sebedůvěry a komunikačních dovedností.

Hra se již stala každoročním projektem a romští studenti nyní pracují i se studenty z jiných národností. Na tuto aktivitu jsou rovněž pozváni žáci z prvního stupně, aby se zúčastnili workshopů ohledně romské kultury, historie, jazyka, tanců, hudby, jídla a umění. Zamýšlenými výstupy bylo, že romští studenti budou mít pocit, že jejich kultuře ostatní rozumí, přijímají ji a respektují, a také, že žáci jiných národností pochopí lépe romskou kulturu a budou ji respektovat.

- Byl vytvořen romský fotbalový tým pro chlapce různého věku, který se účastnil utkání s ostatními školami. Tento tým byl již zrušen, protože žáci jsou nyní ochotni reprezentovat školní týmy. Trénink fotbalu pro romské chlapce probíhal od 8.00 do 8.45 ráno vždy v úterý a v pátek. Účast na těchto trénincích byla podmíněna docházkou ve škole.
- Jeden člen učitelského sboru byl pověřen mentorováním a sledováním pokroku romských studentů. Mnoho romských žáků bylo zahrnuto do „Catch up“ programu (strukturované individuální doučování pro žáky 15 minut 2x týdně) a několik z nich bylo vybráno pro fonetickou nápravu.
- Byly založeny dva kurzy pro doplňkovou výuku angličtiny ve formě rodinného vzdělávání.
- Byl vytvořen „Projekt čtení“, kdy někteří ze starších romských studentů navštívili základní školy, aby promluvili o důležitosti čtení. Snažili se ukázat rodičům, jak číst s malými dětmi a rozdali knihy. Následně se vyvinula skupina romských studentů, která pravidelně navštěvuje místní základní školu, aby si zde četli s romskými žáky nebo četli pro ně.

2.4.2 UČEBNÍ OSNOVY

- Přijímací a uváděcí proces je navržen tak, aby zjistil skutečné schopnosti nového studenta bez ohledu na úroveň jejich anglického jazyka. Proto by romští studenti neměli být při příjezdu automaticky zařazováni do poslední (nejslabší) skupiny, pokud to opravdu není vhodná skupina podle jejich schopností.
- Očekává se, že se romští žáci budou učit podle úplného národního kurikula. Od pedagogů se očekává, že budou plánovat výuku podle potřeb těchto studentů.
- Vstupní analýza vědomostí studentů ukázala, že ta národnostní sku-

pina, která nejlépe dosáhla minimálních očekávaných úrovní, byli romští studenti. Tato analýza naznačuje, že cíle, založené na minimálních očekávaných úrovních postupu byly nastavené pro tuto skupinu příliš nízké. U všech studentů, včetně romských, jsou nastavovány aspirační cíle. To znamená, že někteří studenti svých aspiračních cílů nedosáhnou, ale stále budou dělat pokroky. Předmět, ve kterém je pokrok nejpomalejší, je anglický jazyk. Výzkum provedený v rodinách ukazuje, že tito studenti mimo školu nečtou (v žádném jazyce). Někteří studenti dosahují úrovní národních učebních osnov, které bychom u průměrných nebo nadprůměrných žáků této věkové skupiny očekávali, ale většina dosahuje nižších úrovní, zejména v angličtině.

- Pro romské studenty byla vytvořena studijní skupina tzv. múzických umění. Přidanou hodnotou této aktivity bylo zvýšení sebedůvěry, komunikačních schopností a anglického jazyka.
- V rámci závěrečné zkoušky (v 16 letech) byla zařazena speciální zkouška z anglického jazyka – anglický jazyk pro mluvící jiným rodným jazykem.
- Důraz je kladen na vyhledávání vhodných zdrojů pro vzdělávání romských studentů.
- Pro studenty byly vytvořeny speciální karty, které oceňovaly jejich docházku nebo dobře odvedenou práci.

2.4.3 MONITORING A DOPLŇUJÍCÍ VZDĚLÁVÁNÍ

- Všichni studenti jsou monitorováni v docházce a individuálním pokroku v učení. Každý student spadá do konkrétní skupiny, která je detailněji monitorována a hodnocena svým vedoucím.
- Během jednoho roku je pro každého studenta vytvořeno pět souborů s daty o pokroku. Tento pokrok je individuálně prodiskutován mezi studenty a členem pedagogického sboru, který je za studentovo vzdělávání zodpovědný. Data jsou také odesílána domů.
- Dvakrát ročně se koná rodičovský večer pro rodiče všech studentů. Rodiče mohou debatovat se studentským třídním tutorem, který má u sebe všechna data ohledně pokroku, docházky a chování. Pro romské rodiče se pořádá schůzka pro všechny v jednu dobu. Rodiče do školy přiváží autobus. V PowerPointu je každá část zprávy ve slovenštině, pak se rodiče slovensky ptají a následně jsou dohodnuty cíle. Rodiče jsou zváni, aby se více zajímali o své děti, a proto jsou do těch-

to aktivit zahrnovány prvky oslavy s předáváním cen a certifikátů.

- Docházka u studentů je kontrolována každý týden zástupcem ředitele, psychologem a hlavním pedagogem, který má na starosti studenty různých etnických menšin. Za plnění docházky škola zavedla systém odměn., které zahrnují pochvalné karty i výlety. Díky této aktivitě se docházka romských studentů zlepšila. U některých studentů došlo k posunu ve vzdělávání – postup do vyšších vzdělávacích skupin, učňovských a maturitních kurzů.
- V rámci doplňujícího vzdělání byla rodičům nabídnuta výuka anglického jazyka a kurzy výpočetní techniky. Do těchto kurzů se zapojili i někteří studenti. Tato aktivita odhalila zálibu komunity v rodinném vzdělávání.

2.4.4 STUDENTI SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI

- Babington je škola hlavního vzdělávacího proudu, která počítá se studenty se specifickými vzdělávacími potřebami. Škola disponuje speciálními pomůckami a třídami pro žáky se SVP. Studenti navštěvují běžnou výuku, ale pokud je potřeba, dostane se jim speciální pomoci. Navíc jsou pro studenty se SVP upravovány zdroje. Pokud studenti potřebují, mají přístup ke speciálním opatřením pro řeč, jazyk a komunikační potřeby, autismus. Pokud nastane případ, že škola nebude moci naplňovat potřeby určitého studenta, bude s rodiči úzce spolupracovat, aby student měl přístup ke speciální péči, kterou bude potřebovat.
- Škola odhalí specifické potřeby u studenta podle informací z více zdrojů – hodnocení od předchozích pedagogů (KS2), instituce zaměřené na vzdělávání a chování studentů, hodnocení na základě celonárodního testování, roční školní hodnocení, školní dokumentace, dokumenty o specifických potřebách dítěte.
- Důraz je kladen na monitorování individuálního pokroku každého studenta. Ve škole je přítomen koordinátor pro specifické vzdělávací potřeby, který získává data od pedagogů jednotlivých předmětů. Koordinátor se zabývá pokrokem jak v individuální, tak skupinové práci. Pokrok každého studenta je vyhodnocován každých 6 týdnů a kopie je zaslána rodičům. Shrnutí pokroku každého studenta se probírá s ro-

diči na rodičovských večerech.

Každému studentovi se SVP je přizpůsoben vzdělávací plán školy, který je zaměřen na posílení jeho ambicí. U stupně vzdělávání KS3 mají studenti tři různé dráhy vzdělávání: „nurture“, „championship“ a „premiership“. V KS4 se studenti učí podle učebních osnov, které jsou navrženy tak, aby je vybavily vhodnými kvalifikacemi pro další kroky. Pro všechny studenty je přístupná řada sportů a příležitostí cvičit se ve schopnosti vést. Umístění do třídy je závislé na hodnotících datech. V KS3 studenti studují všechny základní předměty plus dějepis, zeměpis, výtvarnou výchovu, design technologii, drama a hudbu. Studenti jsou rozděleni do skupin podle schopností a postupují do vyšší skupiny, kdykoliv je to možné. V KS4 se studenti učí podle kurikula, které vyhovuje jejich potřebám, a mají tak nejlepší příležitost dosáhnout příslušných kvalifikací. Studenti se SVP mají přístup k tzv. „nurture provision“. Zde se učí podle podporovaného kurikula, které je vytvořeno přímo pro studenta a obsahuje i další možnosti, jak vylepšit znalost počtů a gramatiku jazyka (schopnost číst a psát).

Studenti s řečovými, jazykovými a komunikačními potížemi a autismem mají dodatečnou specializovanou podporu jako součást vymezených speciálních opatření. Předpokládá se, že všichni tito studenti budou navštěvovat všechny vyučovací hodiny s ostatními. Dodatečná podpora ve formě asistenta učitele je poskytnuta těmto studentům, pokud to je nezbytné.

- Důležitou roli ve výchovně vzdělávacím procesu hraje pedagogický sbor a ředitel. Ředitel plní důležitou roli ve strategickém monitorování kvality školních opatření vůči studentům se SVP a studentům s postižením. Ředitelé se po celý rok pravidelně setkávají s koordinátory pro studenty se SVP. Pedagogové poskytují studentům kvalitní výuku díky diferenciaci, efektivní zpětné vazbě, hodnocením a zajišťování toho, zda jsou naplňovány potřeby studentů ve třídě. Studenti jsou podporováni individuálně i v malých skupinách. Studenti se SVP mají přístup k vysoce kvalitnímu vyučování, které je diferencováno a přizpůsobeno jejich potřebám. Pomoc asistentů učitele je dostupná, pokud je vyžadována. Pro studenty, kteří mají dodatečné potřeby, jsou v některých předmětech k dispozici asistenti pedagoga. Tito asistenti jsou k dispozici i ve specifických předmětech. Studenti, kteří potřebují speciální pomoc v gramatice, jazyku a komunikačních dovednostech, znalosti počtů, jsou z běžných vyučovacích hodin hlavních předmětů vyjmuti. Intervence je přiměřená k studentovým potřebám jako sou-

část upravených učebních osnov a každý pokrok se zaznamenává.

- Pedagogové na škole jsou způsobilí pracovat se studenty se SVP. Škola má obsáhlý program na rozvoj profese pro všechny zaměstnance zaměřený na vyučování a učení a kooperativní učební strategie. Vzdělávání pedagogů zahrnuje například: vyučování a učení, efektivní zpětná vazba, výchovná a pastorační péče, nová pravidla praxe pro SVP, podpora SVP ve třídě. Vedle běžných pedagogů má škola asistenty pedagoga, manažera SVP a asistenta pedagoga tzv. vyšší úrovně.
- Ve škole jsou aktivně povzbuzováni studenti i rodiče, aby se zapojili do učení a do života na škole. Je organizována řada skupin, kam docházejí učitelé a studenti během celého roku. Cílem je poskytnout rodičům řadu informací a strategií, jak pomoci studentům s učením doma. Mezi tyto skupiny patří „Společně s rodiči“ - večery o učebních osnovách, „Úspěch na talíři“ – rodinné učení pro sedmý ročník, přípravná setkání ohledně čtení, pravopisu a KS4 zkoušek GCSE. Rodiče se také mohou zapojit do rodičovské rady. Ve škole působí tzv. Studentský hlas. Zabývá se názorem studentů na učební osnovy, vyučování a učení a širší aspekty školního života. Cílem je brát v úvahu názory všech studentů v důležitých rozhodnutích. S tím pomáhá Studentská rada, která efektivně organizuje malé skupinky studentů, které jsou zodpovědné za poskytování zpětné vazby ve svých příslušných oblastech (učební osnovy, prostředí, víra atd.). Tato zpětná vazba je pak posouzena středním managementem a nadřízeným vedením tak, aby, pokud je potřeba, mohla být provedena opatření.

Téma inkluzivního vzdělávání je v posledních letech často diskutované. Přístup k inkluzivnímu vzdělávání je u nás hodně daný dlouholetou tradicí segregovaného vzdělávání. Tím pádem i postoj většinové společnosti je tímto ovlivněn. Neexistuje žádná strategie nebo konkrétní návod, jak inkluzi do současného českého školství zavádět. V současné době je často skloňované téma kvalitního vzdělávání pro všechny, podpora celoživotního vzdělávání a rovný přístup ke vzdělání.

Je poměrně složité, určit, zda je škola inkluzivní, či nikoliv. Rovněž připravenost jednotlivých škol vzdělávat všechny žáky společně na základě inkluzivních principů je na různé úrovni. Pojem inkluze je také poměrně těžce uchopitelný pro širokou veřejnost a rodiče žáků. Rodiče si inkluzi často spojují pouze se začleňováním postižených žáků do běžných tříd. Jejich obavy a negativní postoje většinou plynou z malé informovanosti a postojů různých medií. Školy mají z inkluzivního přístupu oprávněné obavy ve smyslu nedostatečné informovanosti veřejnosti. Pomoci jim v tom mohou různé instituce a společnosti, které se tímto tématem zabývají. Jedná se například o Ligu lidských práv (LLP), která prosazuje principy inkluzivního vzdělávání a uděluje školám titul „Férová škola“. LLP je nezisková organizace, která se zabývá dodržováním lidských práv. V rámci projektu Férová škola se snaží o to, aby co největší počet dětí byl vzděláván na běžných školách.

Principy inkluze na prvním stupni základních škol (klasifikace podle: Kratochvílová, Inkluzivní vzdělávání v české primární škole 2013):

- Respekt mezi účastníky výchovně-vzdělávacího procesu

Pracovníci školy a žáci se respektují, respektují pravidla, která si společně stanovili. Podílejí se na spolurozhodování o škole a společně řeší vzniklé problémy. Škola se snaží vytvářet heterogenní prostředí. Respekt mezi žáky a učiteli může být na různé úrovni. V některých školách si žáci a učitelé tykají nebo si vykají, ale oslovují se jmény.
- Uplatňování principu individualizace a diferenciací ve prospěch rozvoje žáků

Pracovníci školy vytvářejí optimální podmínky pro výchovu a vzdělávání. Pedagogové v rámci výuky respektují odlišnosti a rozmanitosti ve třídě. Ve vyučovacím procesu se volí různé metody a formy práce, využívají se rozmanité zkušenosti žáků. Individualizace domácích úkolů vede ke zlepšení postoje žáků k domácí práci.

- Osobní maximum všech za vzájemné podpory

Pedagog se snaží, aby se žák rozvíjel v rámci maxima svého potenciálu. Při hodnocení žáků se uplatňuje sebehodnocení. Pedagogové by měli hodnotit každý pokrok žáka.
- Vzájemná spolupráce mezi žáky, pedagogy a rodiči

Pedagogové se vzájemně podporují a spolupracují. Důležitá je i spolupráce s asistentem. Pedagogové se dále vzdělávají a sdílí nové poznatky a ostatními.
- Komunikace mezi všemi zúčastněnými – žáci, pracovníci školy, komunita školy

Vzdělávání všech žáků vyžaduje podnětné a vstřícné školní prostředí s podmínkami, které žákům umožňují rozvíjení vnitřního potenciálu a podporu jejich sociálního začlenění. (Kratochvílová 2013).

Zavádění inkluze do českého školství vychází z celoevropských snah o rozvoj inkluzivního vzdělávání. Základním předpokladem inkluze je umožnit všem žákům bez rozdílu přístup ke společnému učebnímu plánu. Ze školního plánu následně podle potřeby vychází individuální vzdělávací plán (IVP). Ten by měl obsahovat cíle vzdělávání, vymezení učiva na konkrétní období a vhodné výukové strategie k dosažení těchto cílů. Některé zahraniční vzdělávací systémy vytváří IVP pro všechny žáky. Obsah těchto plánů se liší podle stupně podpory jednotlivých žáků.

V současném českém školství neexistuje žádný seznam škol, které jsou inkluzivní. Školy nemají návod, jak se takovými školami stát. Některé školy zavádí inkluzi nenásilně, jakoby přirozeně. Vyplývá to z požadavků na současnou školu ze strany rodičů i samotných škol. Málotřídní školy jsou často prvními školami, které se snaží inkluzi zavádět. Vyplývá to ze složité pozice těchto škol mezi plně organizovanými školami.

3.1 ZNÁMKY INKLUZE NA ČESKÝCH ŠKOLÁCH

- Asistent pedagoga

Častým znakem inkluze je krom pedagogů také přítomnost asistentů ve výchovně vzdělávacím procesu. Díky zvyšujícímu se počtu inte-

grovaných žáků si pedagogové postupně zvykají na práci s asistenty. Vzájemná spolupráce prochází určitým vývojem, je potřeba stanovit kompetence asistentů. Za výuku nese odpovědnost pedagog. Asistent je spíše pomocník, podporuje v aktivitě ostatní žáky. Pedagog musí počítat s prací asistenta již při tvorbě příprav na vyučovací hodiny. Asistent je prostředníkem a pomocníkem učitele. Asistent je členem pedagogického sboru a má jasně vymezené kompetence. Asistuje žákům při výuce a pomáhá jim začleňovat se do školního kolektivu.

▪ Materiální a prostorové vybavení školy

V současné době jsou třídy vybavené počítači, případně tablety, interaktivní tabule, vhodnými lavicemi, kobercem, knihovnou či relaxačními koutky určitým standardem. To platí i v inkluzivním vzdělávání – snaha o co nejmenší počet žáků na jeden počítač s připojením k internetu, prostor pro společné setkávání, portfolio každého žáka. Vítané je členění třídy na různé pracovní koutky (samostatná či skupinová práce, centra aktivit, místa pro práci s pedagogem a asistentem, ...). Kromě standardních pomůcek jsou často využívány pomůcky alternativních školských systémů (nejčastěji Montessori, Waldorf). Každý žák má své místo, často si mohou vybrat místo k sezení (během práce se místa stejně mění), i místo pro společné setkávání třídy. Řada pomůcek, které jsou určeny jako kompenzační pro žáky s nějakou poruchou nebo specifickou potřebou, jsou dobře využitelné i pro ostatní žáky. Naopak, tyto pomůcky výuku zpestřují.

▪ Přístup ke společnému vzdělávacímu plánu

Důležitým předpokladem inkluze je umožnit žákům se speciálními vzdělávacími potřebami přístup k společnému vzdělávacímu plánu. Všichni žáci ve škole jsou vzděláváni podle stejného ŠVP. Žáci, kteří jsou zařazeni jako integrovaní, je tvořen IVP, podle kterého se se žákem pracuje. IVP obsahuje závěry a doporučení z PPP, způsoby reedukace, pomůcky, způsob hodnocení. IVP jsou konzultovány rovněž s rodiči. Stejně tak IVP může být vytvořen pro žáky nadané. Ve vyučovacích hodinách je respektováno individuální tempo žáků (platí pro všechny, ne pouze pro žáky se speciálními potřebami). Žáci mají možnost dokončit úkol a následně se zapojit do dalších aktivit. Pro rychlejší žáky je potřeba mít připraveny další činnosti. U žáků je podporována samostatnost – možnost volby úkolů, kontrola práce podle předem vypracovaného klíče. Takovýto princip samostatné práce má svá pravidla, která je potřeba stanovit a důsledně dodržovat. Dalším důležitým principem je podpora spolupráce – skupinové a koopera-

tivní učení, spontánní spolupráce nebo projektová výuka.

▪ Hodnocení a sebehodnocení žáků

Školy si vytváří svůj systém hodnocení. Na prvním stupni se často využívá slovní nebo kombinované hodnocení. Školy také využívají vlastní sebehodnocení žáků.

▪ Vzdělávání pedagogů

Přechod od současného pojetí výuky na školách k inkluzivní pedagogice předpokládá přizpůsobení metod a forem práce směrem k žákům se specifickými vzdělávacími potřebami. Vzhledem k tomu, že bylo odděleno vzdělávání běžných a speciálních pedagogů, je potřeba představit všem pedagogům principy inkluzivního vzdělávání. Pedagogové by se měli seznámit s metodickými nástroji a alternativními formami výuky, které mohou inkluzi ve třídě podpořit.

3.2 PŘÍPRAVA ŠKOLY NA INKLUZIVNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Zpracováno na základě výzkumného šetření O.S. Rytmus (Adam Gajdoš, Vojtěch Zima, Pavla Baxová).

Školy, které přecházejí na model inkluzivního vzdělání, se musí na tento model připravit. Nejedná se pouze o pedagogy, ale i žáky a jejich rodiče. Připravit se musí nejen vzdělávací proces, ale rovněž podmínky a prostředí pro žáky se SVP. Počet žáků by měl být snížen. Pedagogové se musí seznámit s dokumentací těchto žáků. Pedagogům by měla být poskytnuta určitá míra podpory (odborné materiály, vzdělávací kurzy, konzultace s odborníky, hospitace na jiných školách zaměřených na inkluzi). Rodiče žáků se SVP by měli být do inkluzivního procesu zapojeni – nejen v rámci konzultací s pedagogy ohledně výuky a IVP, ale také by měli specifiky svého dítěte objasnit dalším rodičům dětí ze třídy. Takovýto žák by měl být vhodně představen svým spolužákům a pedagog by se měl snažit, aby měl pokud možno stejné podmínky běžného fungování ve škole jako ostatní. Žák by neměl být od ostatních izolován, ale měl by se podílet na co největším počtu aktivit s ostatními. Žák má sestavený IVP. Každý pedagog, který žáka vyučuje, má IVP k dispozici. Jeden pedagog (třídní učitel), by měl IVP koordinovat a zodpovídat za všechny jeho náležitosti. IVP je sesta-

ven na určité období, pravidelně probíhá jeho hodnocení a aktualizace. Ve vyučovacím procesu jsou rovnoměrně rozděleny kompetence učitele a asistenta. I když má žák asistenta, učitel se podle potřeby žákovi věnuje i individuálně. Na žáka jsou v co největší míře kladeny stejné nároky, jako na ostatní žáky. Učitel i asistent připravují situace, které vedou ke vzájemné spolupráci žáka se SVP a ostatních žáků.

České školství čeká ještě složitá cesta k úspěšné praxi inkluzivního vzdělávání. Inkluzi české školství nezbytně potřebuje ke zlepšení současného stavu. Inspiraci by školy měly hledat v zahraničí i na českých školách, které se o inkluzivní přístup snaží. Pomoci jim v tom mohou organizace a občanská sdružení, která se inkluzí zabývají a snaží se rozšířit povědomí o ní. Rozmanitost třídy, která je pro inkluzivní principy typická, poskytuje žákům přehled o tom, jaká je společnost ve skutečnosti a připravuje je na reálný život. V dospělosti se lidé rovněž setkávají s rozmanitou společností, jak v běžném, tak pracovním styku. Čím dříve se děti s odlišností setkají, tím přirozenější to pro ně je. Inkluzivní škola také rozvíjí schopnosti pedagogů, je kladen důraz na práci v týmu. Inkluzivní škola je škola otevřená společnosti a hraje důležitou roli ve společenském životě. Důležitým krokem je změnit pohled společnosti na takovýto typ vzdělávání, hlavně rodičů žáků. Inkluzi také usnadňuje menší počet žáků ve třídě. V neposlední řadě hraje nezbytnou úlohu zřízení pozice asistenta pedagoga, který složitou práci pedagogovi ulehčuje. Správná inkluzivní škola poskytuje všem žákům stejnou péči a nevyčleňuje nikoho z kolektivu. Inkluzivní škola učí člověka toleranci, empatii a porozumění. Každý je veden k samostatnosti a zodpovědnosti.

<http://www.inkluzivniskola.cz/pedagogicka-prace-s-diverzitou/principy-inkluzivniho-vzdelavani>
http://www.inkluzivniskola.cz/?utm_medium=cpc&utm_source=adwords&utm_campaign=Inkluzivni-skola
<http://www.cosiv.cz/materialy/materialy-v-ceskem-jazyce/>
<http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/specialni-vzdelavani>
http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogicky_lexikon/I/Inkluze#Od_integrace_k.c2.a0inkluzi
http://cs.wikipedia.org/wiki/Inkluzivn%C3%AD_vzd%C4%9BI%C3%A1v%C3%A1n%C3%AD
<http://www.ferovaskola.cz/>
<http://www.projektvahy.cz/>
<http://www.inkluzie.upol.cz/portal/>
<http://kmen.uhk.cz/kmen/dvpp/CLANKY/SKOLNL/assen03.htm>
<http://www.dorsethouseschool.com/>
<http://www.windlesham.com/>
http://www.oph.fi/english/education_system/support_for_pupils_and_students
<http://www.youthpolicy.nl/yp/Youth-Policy/Publications-of-the-Netherlands-Youth-Institute/Publications-of-the-Netherlands-Youth-Institute-Inclusive-education>

OECD: Starting Strong II - Executive summary. OECD, Paříž 2006

<http://www.oecd.org/dataoecd/38/2/37417240.pdf>

OECD: Starting strong II – plné znění. OECD, Paříž 2006

<http://www.oecd.org/dataoecd/14/32/37425999.pdf>

OECD: Starting strong - Czech profile. OECD, Paříž 2006

<http://www.oecd.org/dataoecd/16/43/37423372.pdf>

MŠMT: Country background Report CZ. MŠMT, Praha 2006

<http://www.oecd.org/dataoecd/62/40/1900320.pdf>

Field, S., Kuczera, M., Pont, B.: No More Failures: Ten Steps to Equity in Education. OECD, Paříž, 2007.

<http://www.oecd.org/dataoecd/51/50/45179151.pdf>

OECD: Recent changes in migration movement and policies – country note Czech Republic. OECD, Paříž 2011

<http://www.oecd.org/dataoecd/22/11/48343576.pdf>

PISA country profile – interaktivní show

<http://stats.oecd.org/PISA2009Profiles/#>

OECD: PISA 2009 Results: Overcoming Social Background – Equity in Learning Opportunities and Outcomes (Volume II). OECD, Paříž 2010

Straková, J., Simonová, J., Polechová, P.: Overcoming school failure Background Report for the Czech Republic. Praha 2011

<http://www.oecd.org/dataoecd/60/62/48631810.pdf>

Current trends in inclusive education in Finland

http://www.oph.fi/english/education_system

Evidence on inclusion, Camilla Brorup Dyssegaard, Michael Sogaard Larsen, Aarhus University, Copenhagen 2013

<http://edu.au.dk/clearinghouse/>

Education in the Netherlands, recent developments and the debate on integration and inclusion, Dr Hans Schuman, Fontys University of Applied Science

Resources and strategies deployed to meet the needs of our Roma students, Babington College

<http://www.babington.leicester.sch.uk/>

PUBLIKACE

Inkluzivní vzdělávání v České primární škole (teorie, praxe, výzkum), Jana Kratochvílová 2013

Model inkluzivního vzdělávání v ČR, Adam Gajdoš, Vojtěch Zima, Pavla Baxová

Základní škola a mateřská škola Svitavy-Lačnov

Zadní 125/50

568 02 Svitavy

e-mail: zslacnov@seznam.cz

tel.: 736 629 432

web: www.modra-skola.cz

Tato publikace zaměřená na rozvoj inkluzivního vzdělávání byla vytvořena v rámci projektu Učíme se společně! (CZ.1.07/1.2.29/01.0015), který jsme realizovali díky spolufinancování Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky v období 1.9.2012 až 30.3.2015.